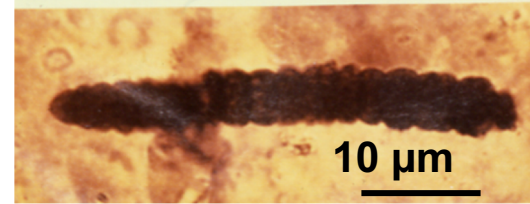
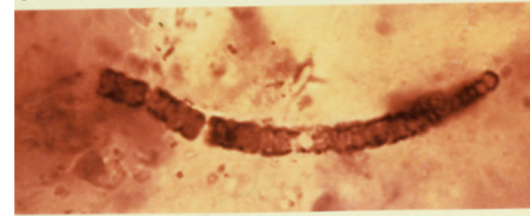

Fossile cyanobakterier, 2 mia år

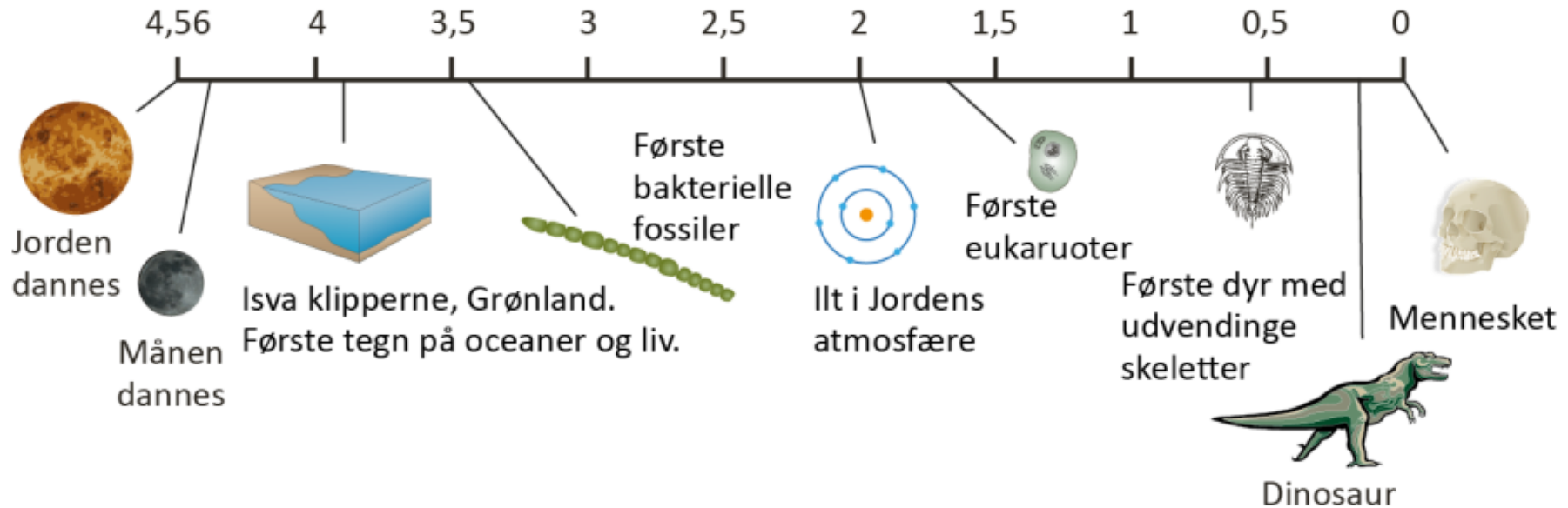
Sulfid-fotosyntese, svovlkredsløb og tidligt liv på Jorden

Bo Barker Jørgensen
Center for Geomikrobiologi
Aarhus Universitet

Levende cyanobakterier fra en saltsø i Sinai

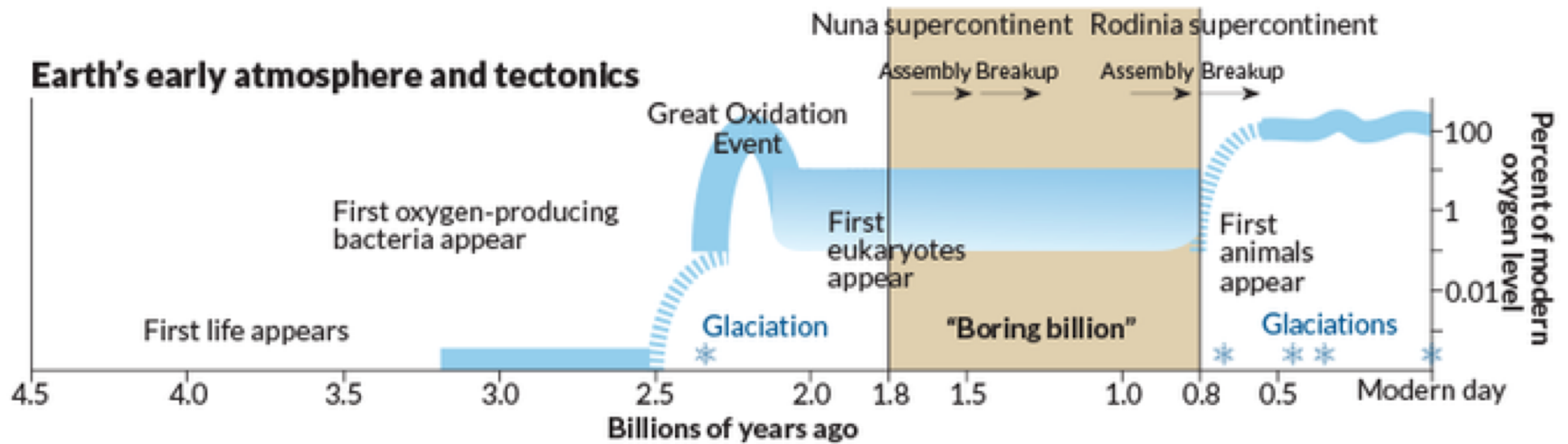
Milliarder år tilbage

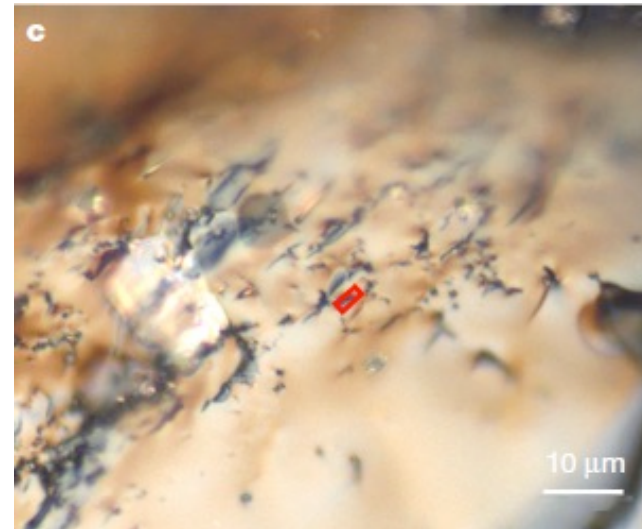
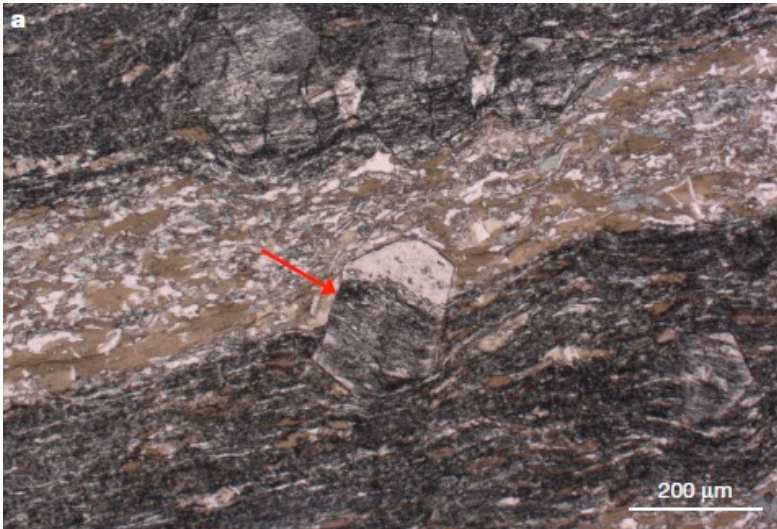
Milepæle i Jordens og livets udvikling:

- Ældste kontinent med tegn på liv, Isua Grønland, 3.7 mia år
- Ældste fossile mikroorganismer, NV Australien, 3.5 mia år
- Udvikling af iltdannende fotosyntese, >3 mia år???
- Iltholdig atmosfære startede for >2.4 mia år siden

Earth's early atmosphere and tectonics

Hadean	Archean	Paleo-	Meso-	Neo-	Phanerozoic
		Proterozoic			

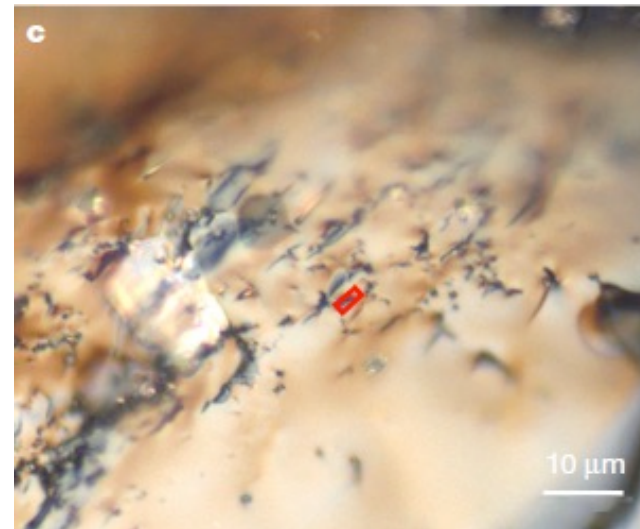
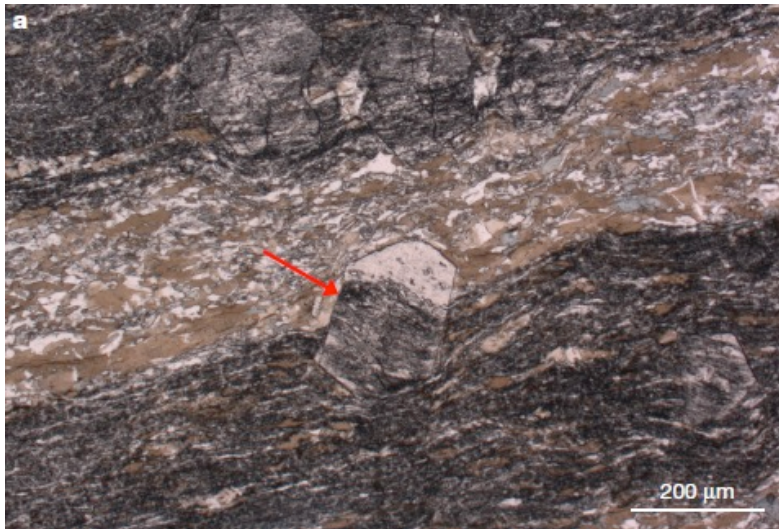

Grafit-lag i 3,7 mia gamle sedimentære bjergarter fra Isua, Grønland
beriget i $^{12}\text{C}/^{13}\text{C}$, med C-O og C-N bindinger \Rightarrow organisk oprindelse

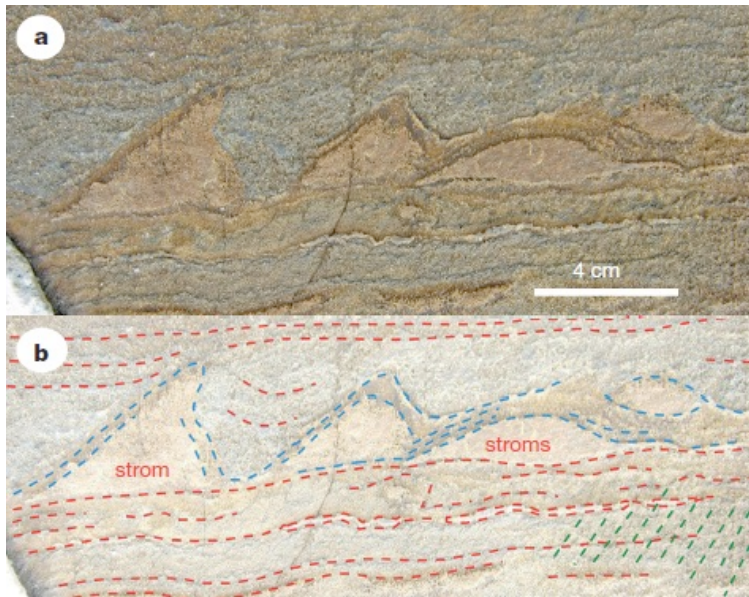
Jordens ældste rester af et kontinent
Første tegn på liv

Rosing, Science 1999
Hassenkam m.fl., Nature 2017

Minik Rosing, "Rejsen til tidernes morgen – Jorden set fra Grønland. Gyldendal, 2019.

Grafit-lag i 3,7 mia gamle sedimentære bjergarter fra Isua, Grønland
beriget i $^{12}\text{C}/^{13}\text{C}$, med C-O og C-N bindinger \Rightarrow organisk oprindelse

Jordens ældste rester af et kontinent
Første tegn på liv

Rosing, Science 1999
Hassenkam m.fl., Nature 2017

Strukturer af fossile bakteriemåtter fra Isua?

Nutman m.fl., Nature 2016

Tilbagevist af Allwood m.fl., Nature 2018

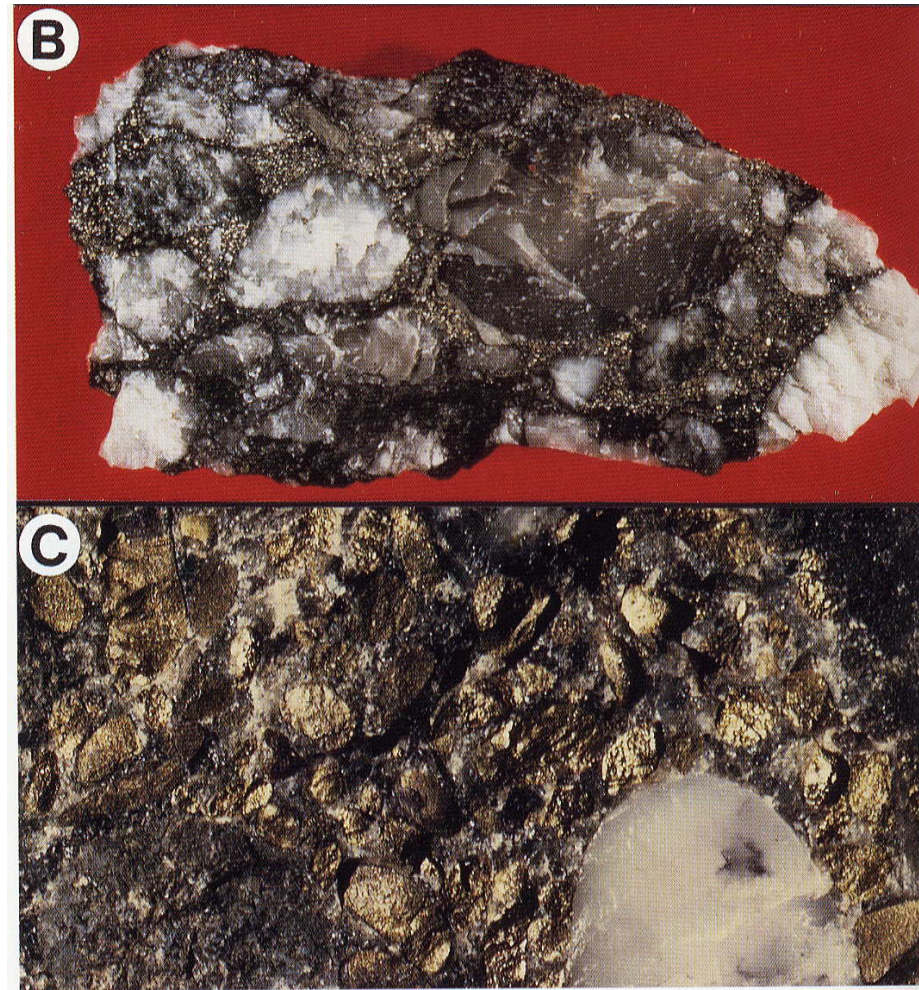
Tegn på vand på den tidlige Jord:

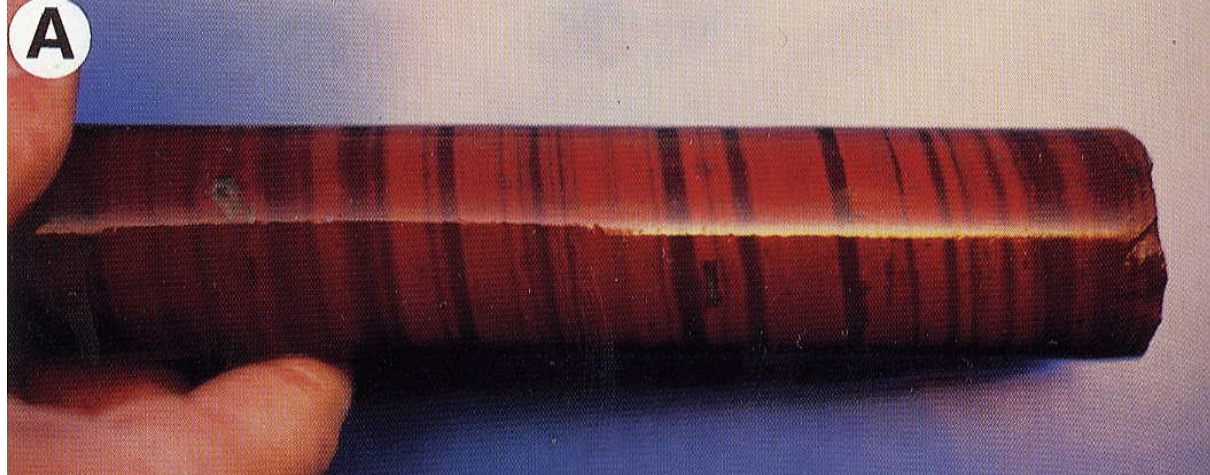
- A) Pude-lava dannet i havet for 3.5 mia år siden, Sydafrika
- B) Bølgeslagsmærker for 3.3 mia år siden, Sydafrika
- C) Skurestriber af gletchere for 750 mio år siden, Norge

Tegn på tidlig iltfri atmosfære:

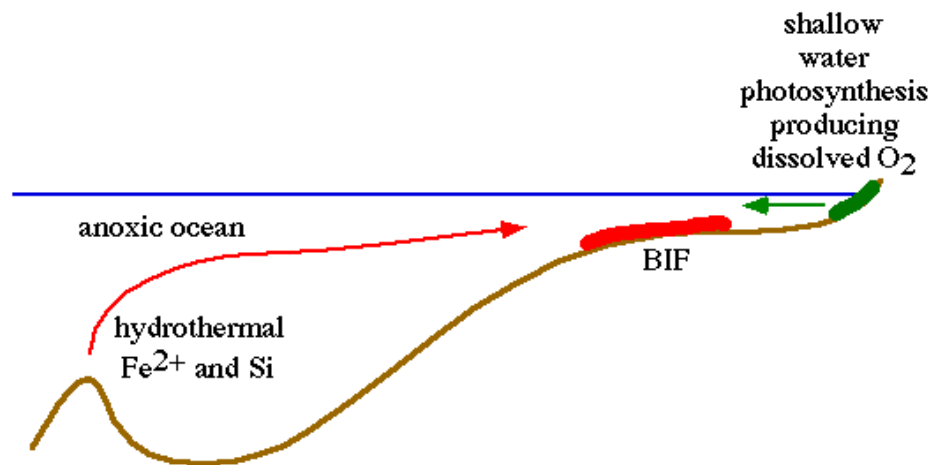
- Konglomerat med vandslebet grus af pyrit
- Pyrit (FeS_2) oksideres og nedbrydes af ilt
- Det tyder på erosion i et flodleje under en iltfri atmosfære
- 2.5 mia år, Sydafrika
- Ringe uran-mobilitet i iltfrit miljø

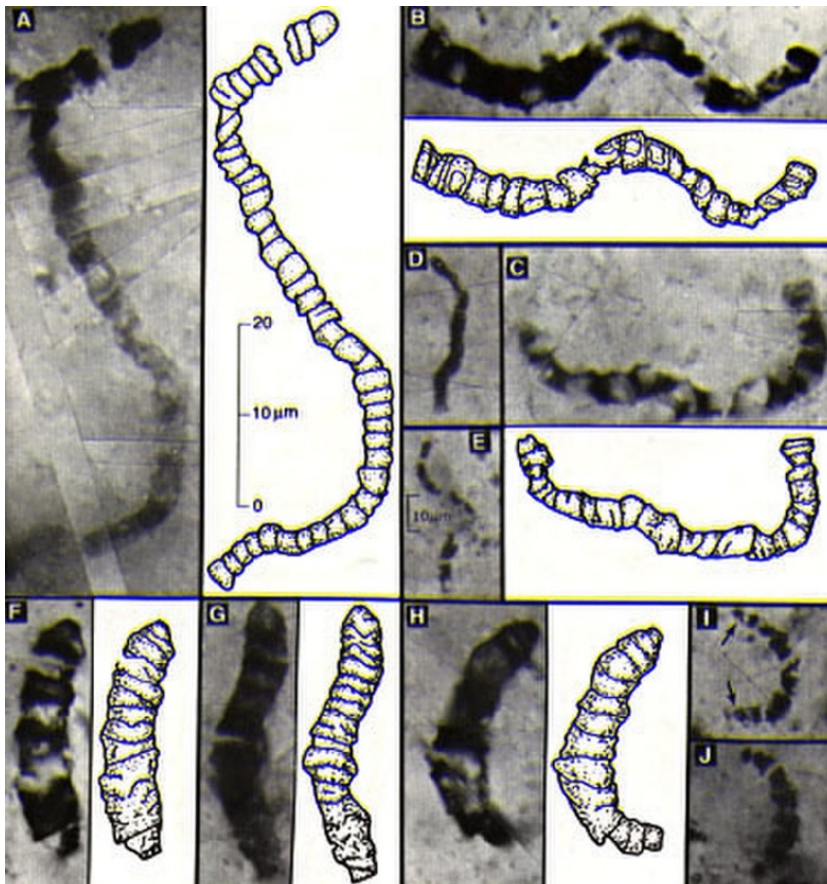

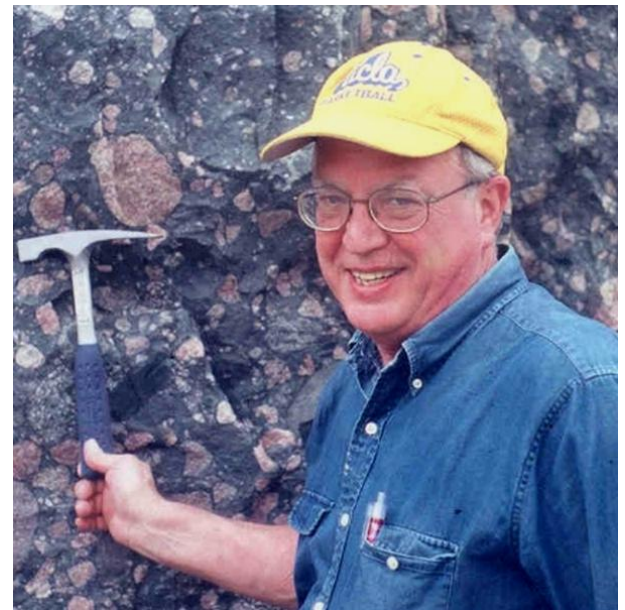
Båndet jernmalm ("banded iron formation" –BIF)

BIF blev hovedsageligt dannet for 2.5-2.0 mia år siden
 BIF skyldes en gradvis iltning af de jernholdige oceaner
 Oceanerne "rustede" - det startede i de øvre vandmasser

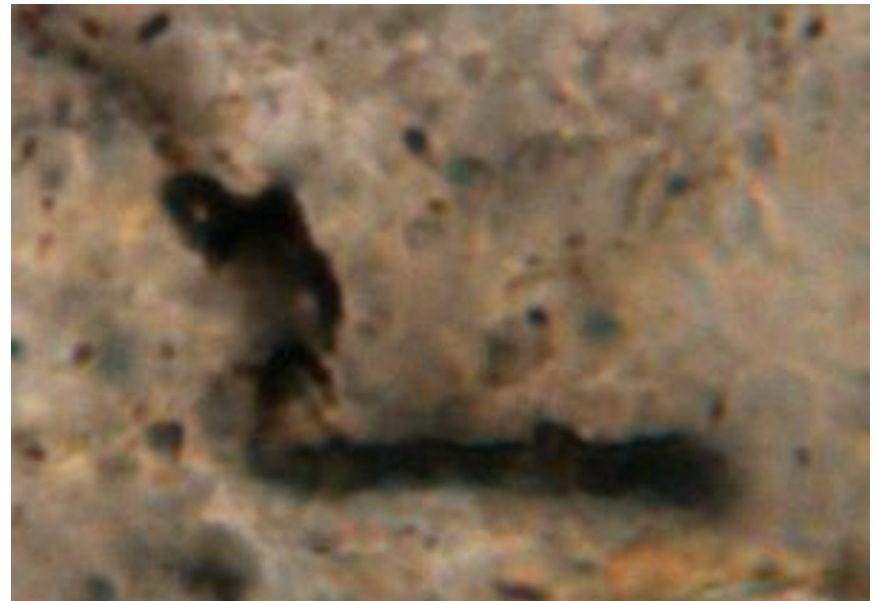

Bill Schopf
UCLA

Fossil bakterie fra Bitter Springs,
Vest Australien, 3.46 mia år
nanoSIMS viste beriget $^{12}\text{C}/^{13}\text{C}$

Mikroorganismer i flint:

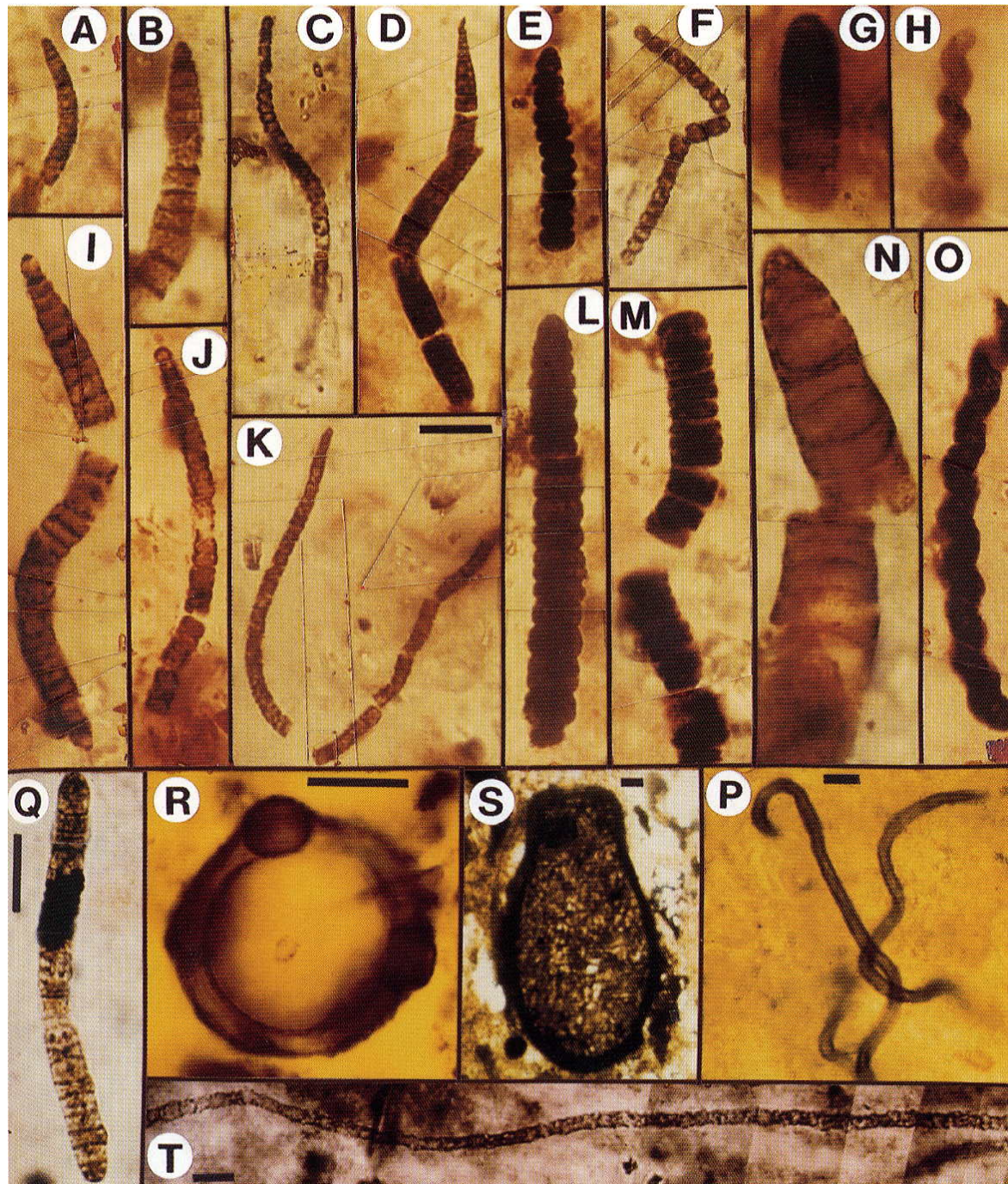
A-P) Bitter Springs Fm., Australia
filamentous cyanos, 850 Ma

Q) Barney creek Fm.,
1500 Ma

R) Gunflint Fm., Canada
double-layered spheroid,
2100 Ma

S) Kwagunt Fm, Arizona,
vase-shaped protozoan
850 Ma

T) Skillogalee Dolomite, Australia
770 Ma

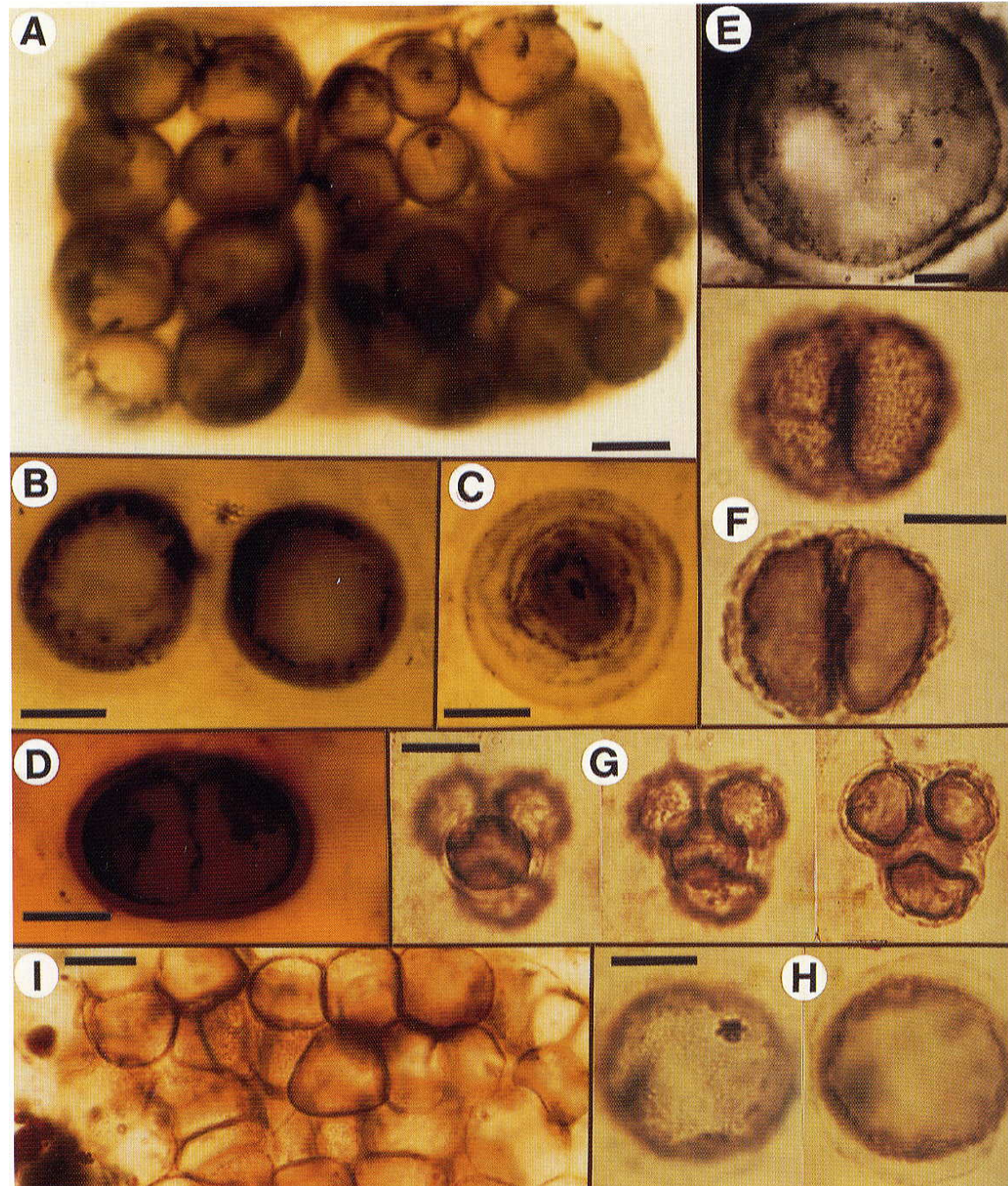
Sfæriske celler i flint:

A-D) Sukhaya Tunguska Fm.,
Siberia, 1000 Ma

F-H) Bitter Springs, Australia, 850
Ma

E) Skillogalee dolomite, Australia,
770 Ma

I) Chichkan Fm., Kazakhstan, 650
Ma

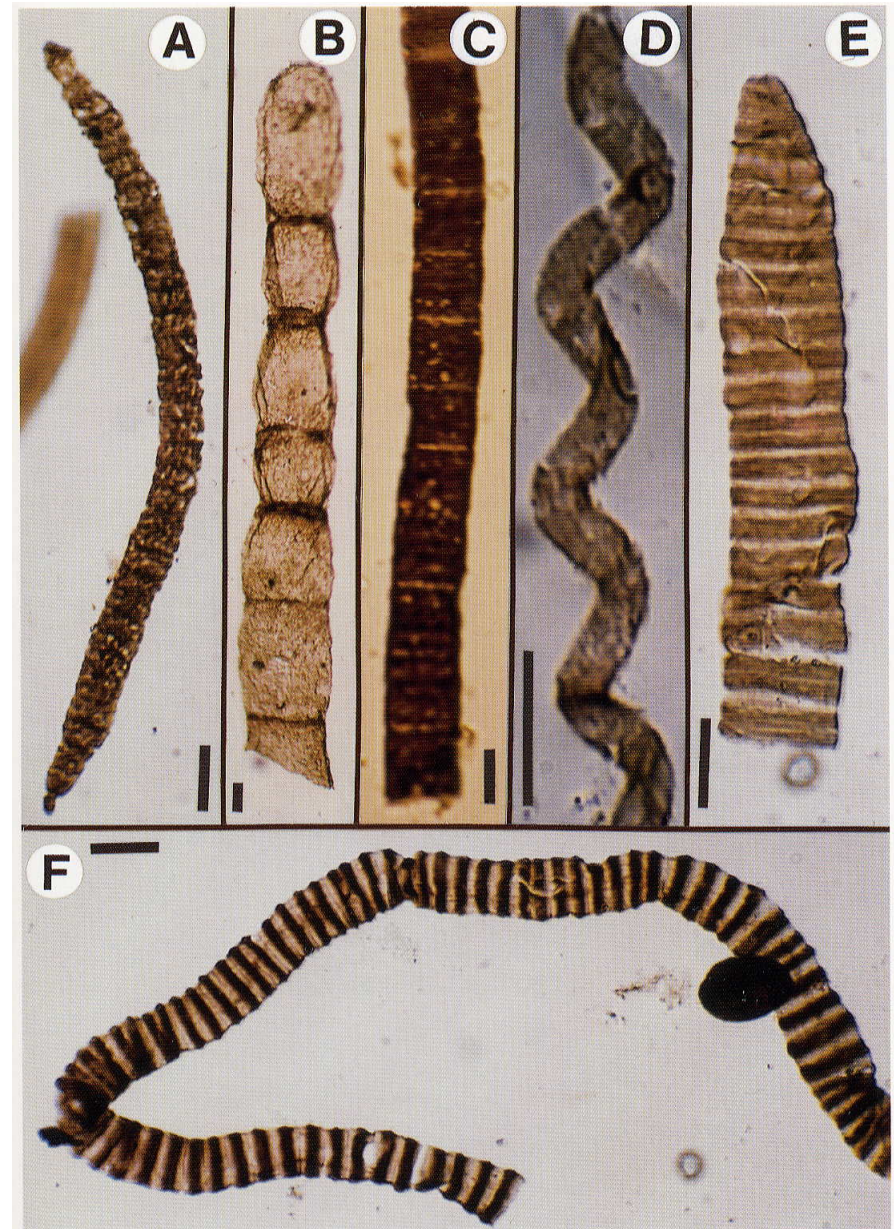
Trådformede bakterier i siltsten
(Siberien):

A+B) Miroedikha Fm., 850 Ma

C) Derevnaya Fm., 950 Ma

D) Bashkiria Fm., 925 Ma

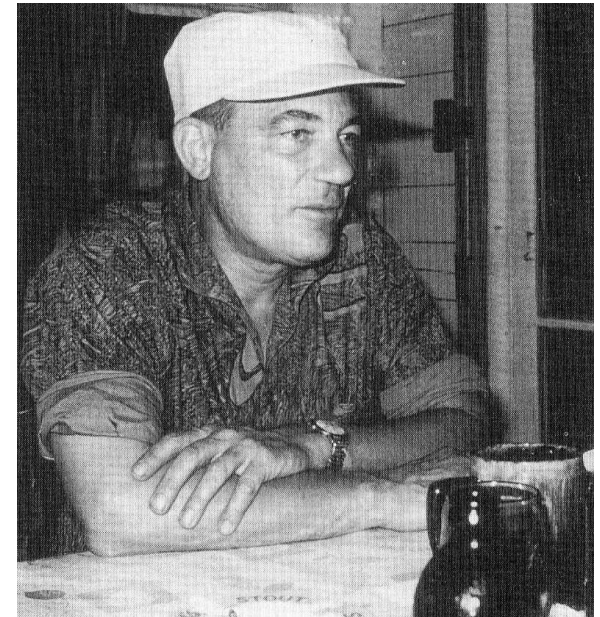
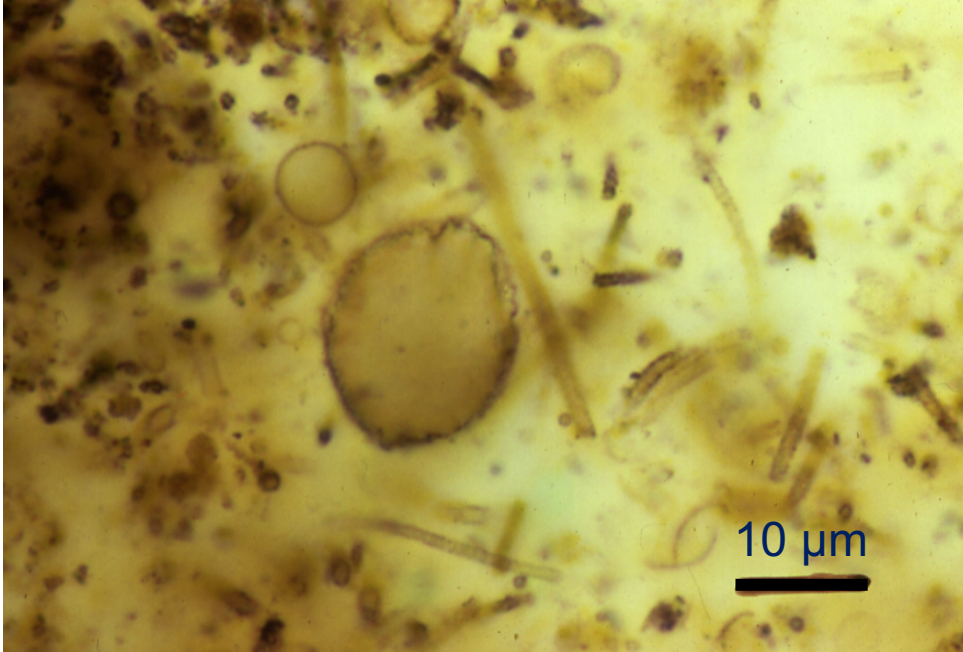
E+F) Shtandin Fm., 925 Ma

Flint fra Lake Superior, Kanada
ca. 2 mia år
(ca. 4x6 cm)

Første opdagelse af fossile bakterier

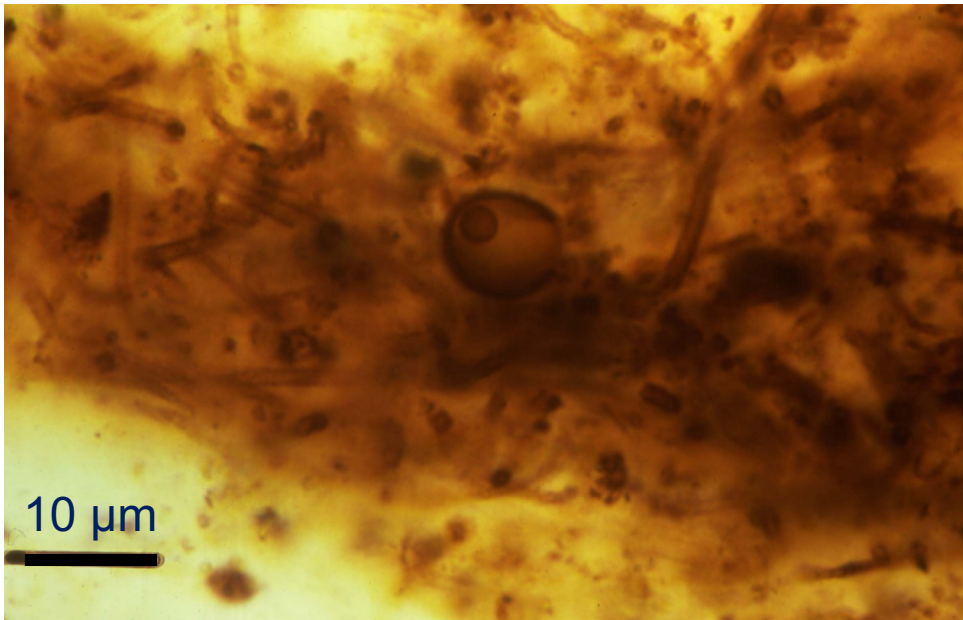

Elso S. Barghoorn, 1964,
amerikansk botaniker

Flint fra Lake Superior, Kanada
ca. 2 mia år
(ca. 4x6 cm)

Første opdagelse af fossile bakterier

Celle inden i større celle:
Start på eukaryot celle
med organel??

Stromatoliter fra Sydafrika, 2.3 mia år

Levende stromatoliter i
Shark Bay, Vest-Australien

Stromatoliter fra Sydafrika, 2.3 mia år

To mikrobielle måtter:
Venstre: Fra Gletcher Nationalpark, 1.3 mia år
Højre: Fra saltsø i Mexico, nulevende

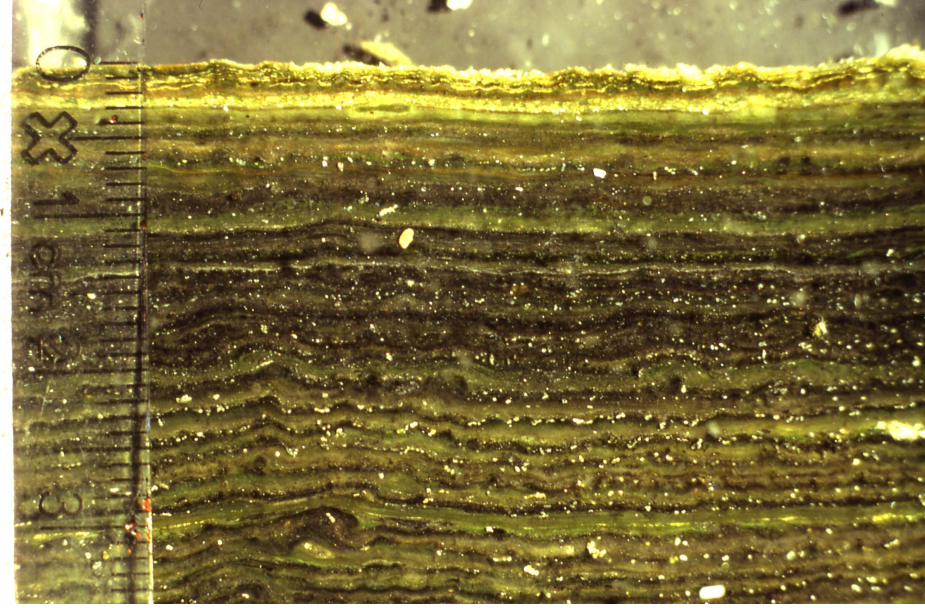
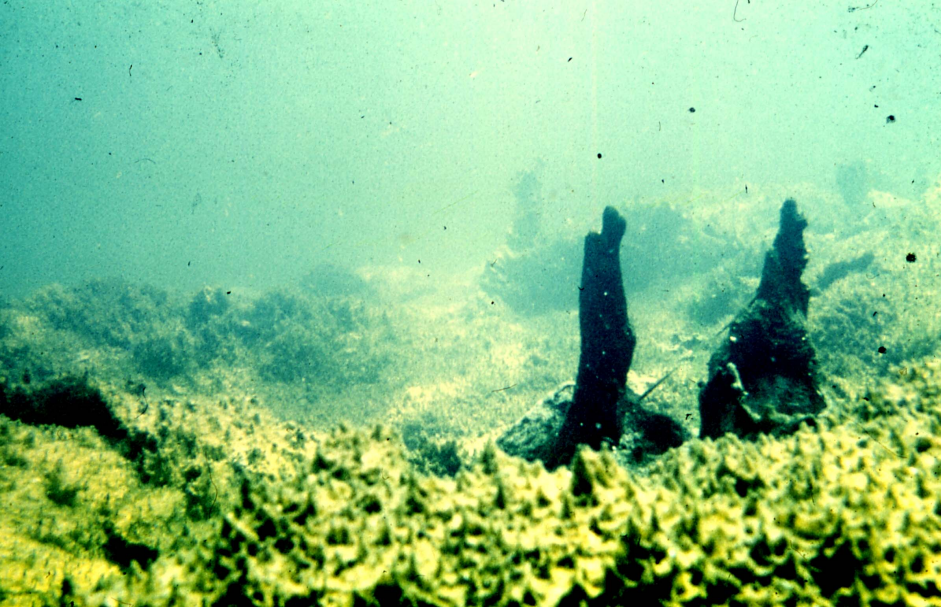

Levende stromatoliter i
Shark Bay, Vest-Australien

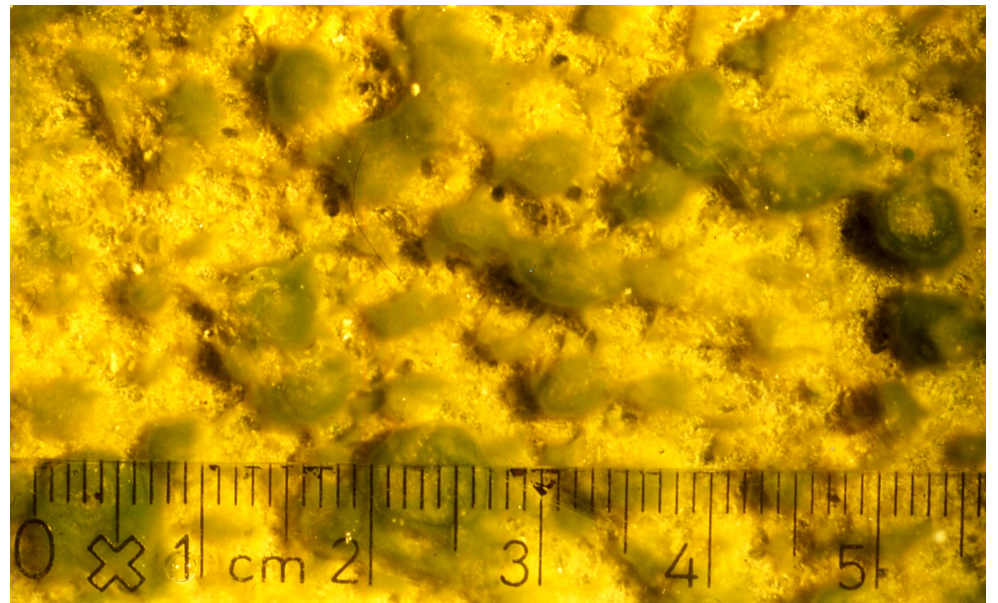
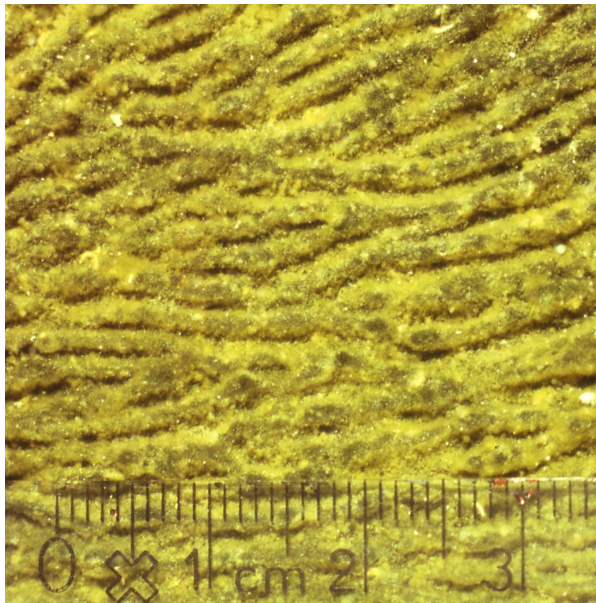

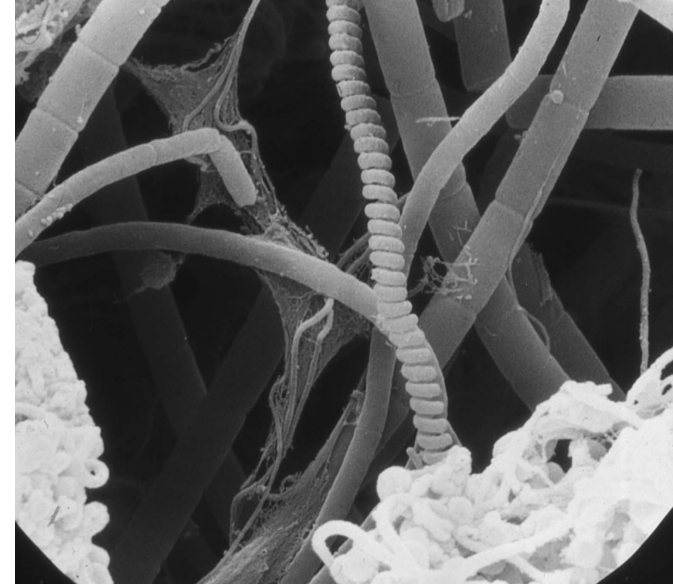
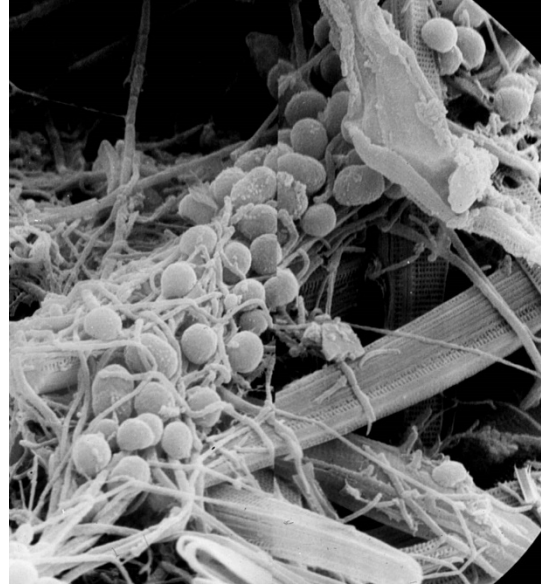
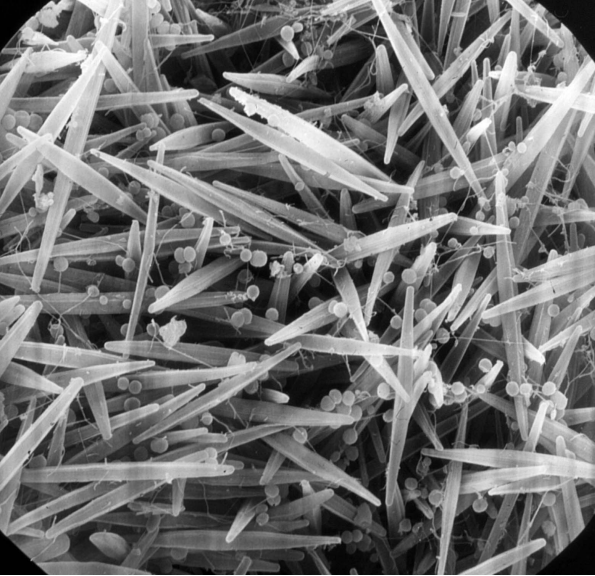
Solar Lake, Sinai: a hypersaline pond on the Red Sea shore

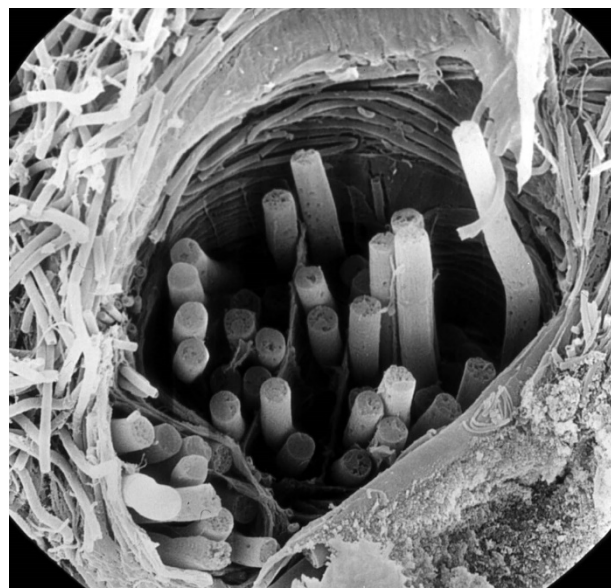

Solar Lake, Sinai: UW photo, mat section, mat surfaces

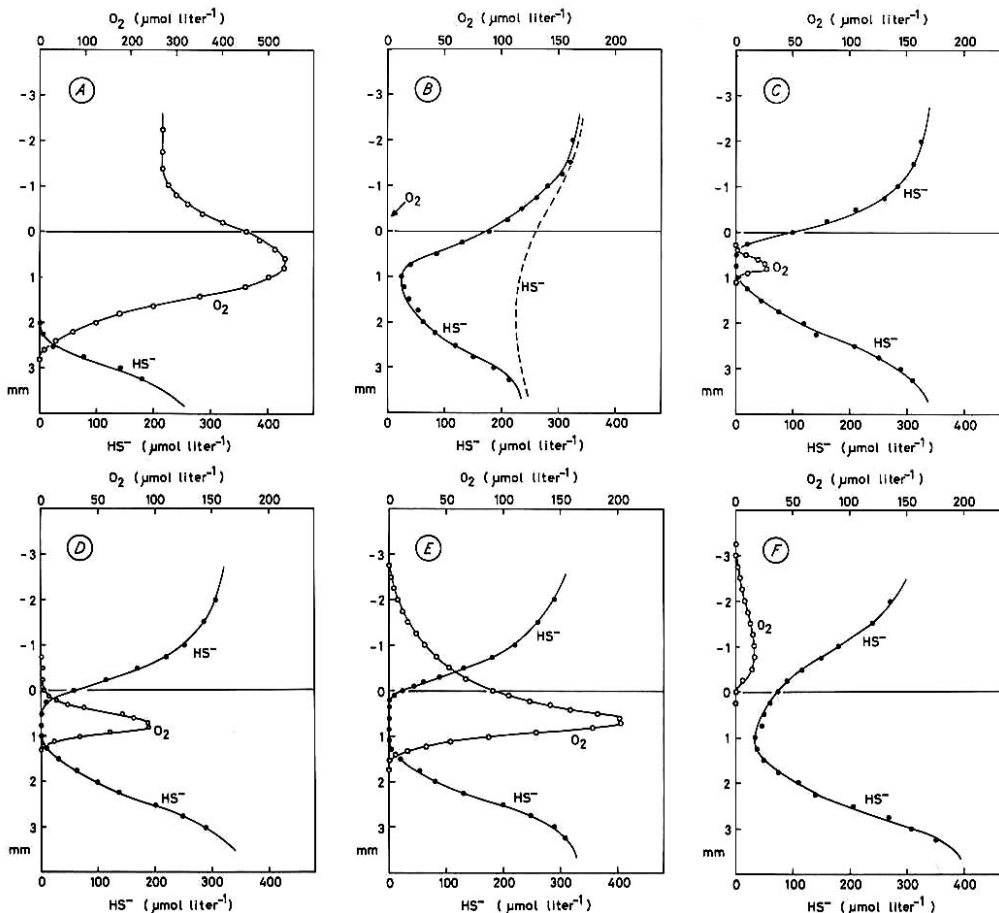

Diatomeer (kiselalger, 10 μm diameter) og cyanobakterier (ca. 3 μm diameter) i mikrobielle måtter fra Solar Lake, Sinai (TEM: Yehuda Cohen)

Cyanobakterie-måtte skifter imellem
(primitiv) anoxygen fotosyntese om morgenen,
(moderne) oxygen fotosyntese om dagen

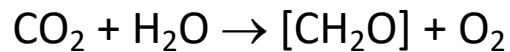

- A) Iltet miljø i dagslys
- B) Nat, sulfid fortrænger ilt,
morgen, anoxygen fotosyntese
- C) Sulfid brugt op
⇒ oxygen fotosyntese starter
- D) Iltzone bygges op
- E) Ilt trænger op i vandet
- F) Efter solnedgang, sulfid igen

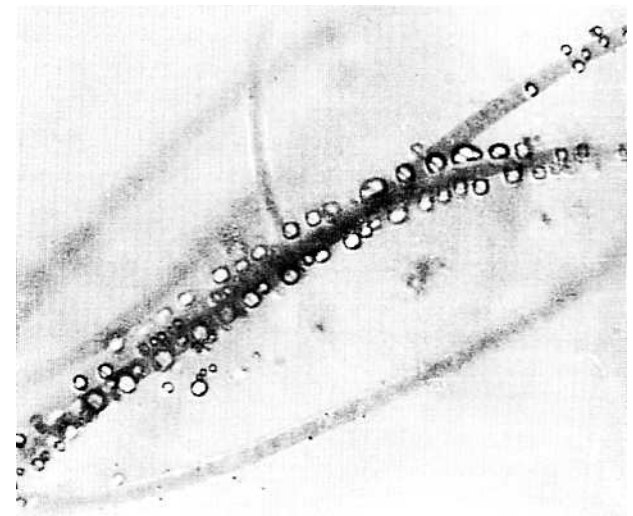
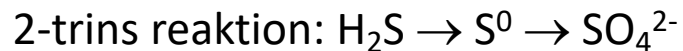
Cyanobakterie-måtte skifter imellem
(primitiv) anoxygen fotosyntese om morgenen,
(moderne) oxygen fotosyntese om dagen

Oxygen fotosyntese:

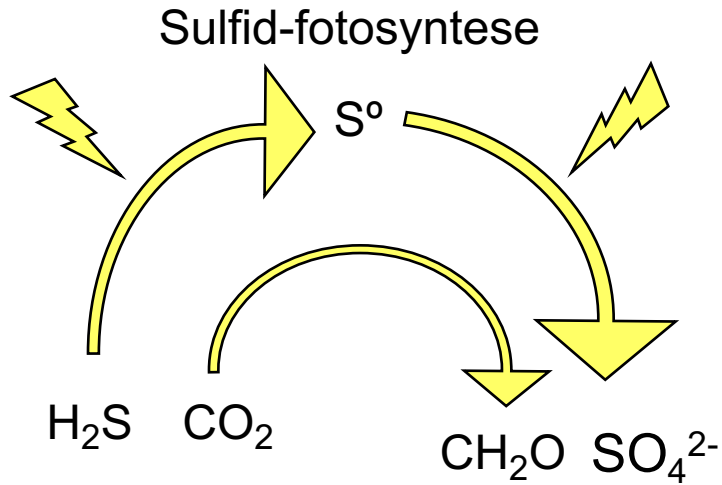

Anoxygen fotosyntese:

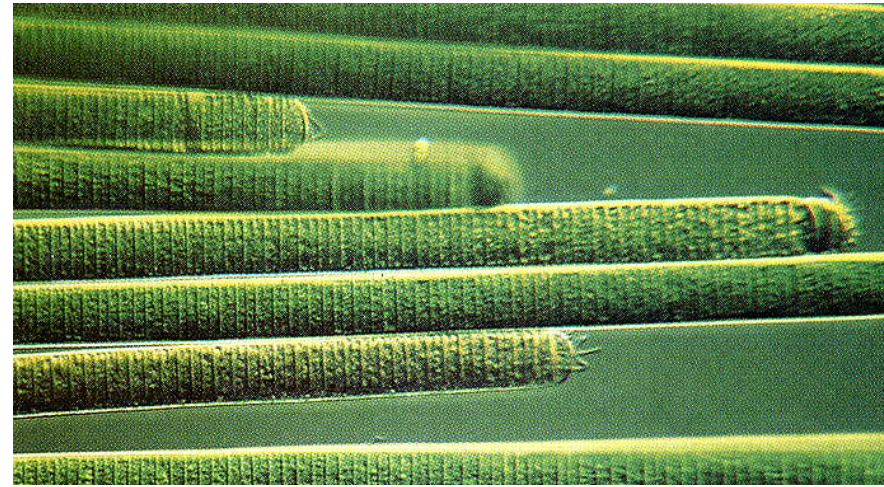

Cyanobakterie danner svovlkorn

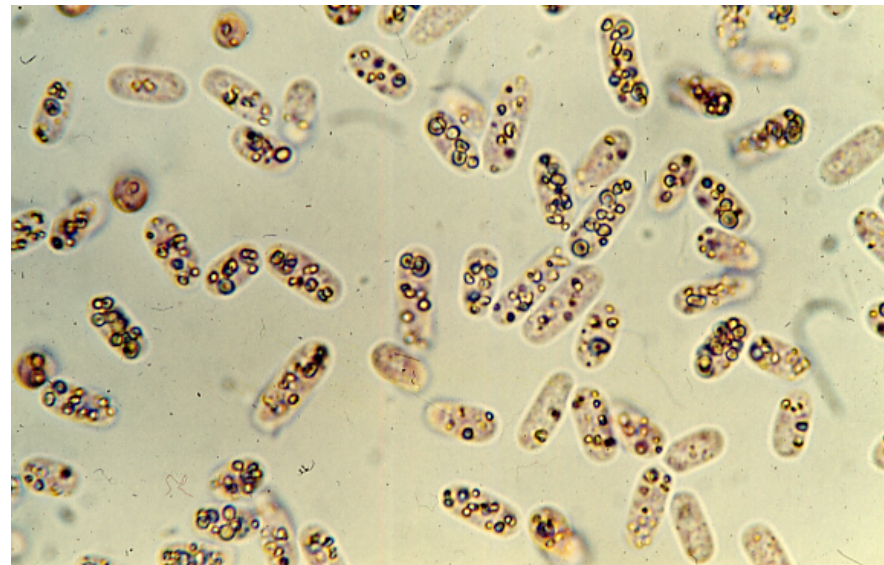
Svovlkredsløb
før ca. 2.5 mia år

H_2S = svovlbrinte
 CO_2 = kuldioxid
 $[\text{CH}_2\text{O}]$ = organisk stof
 SO_4^{2-} = sulfat

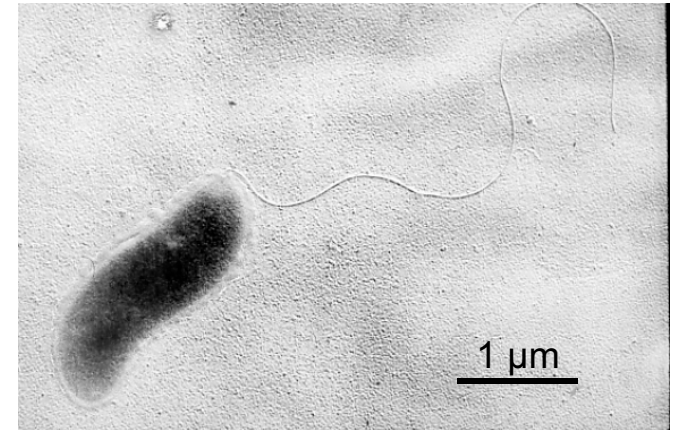
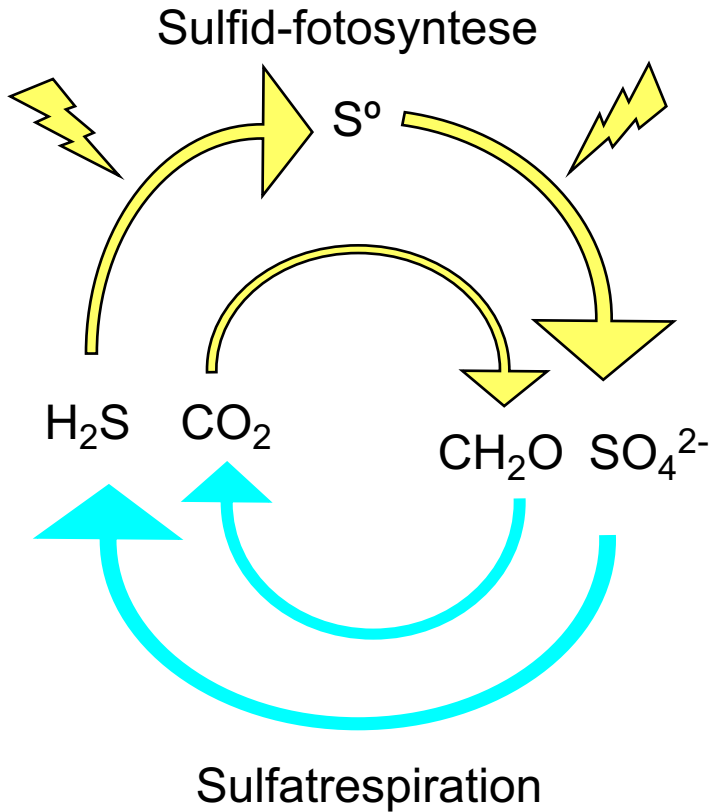

Cyanobakterier

Purpur svovlbakterier

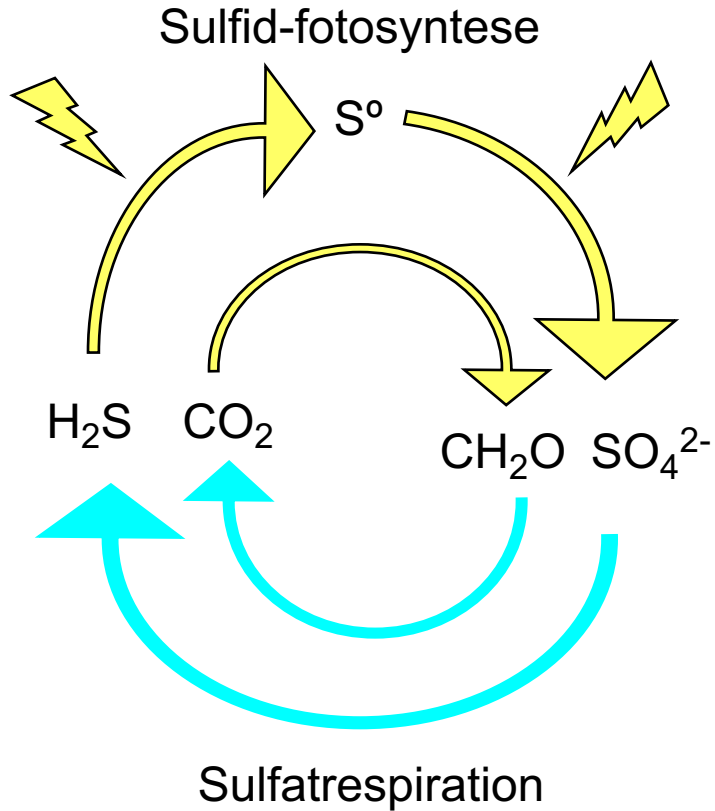
Svovlkredsløb
før ca. 2.5 mia år

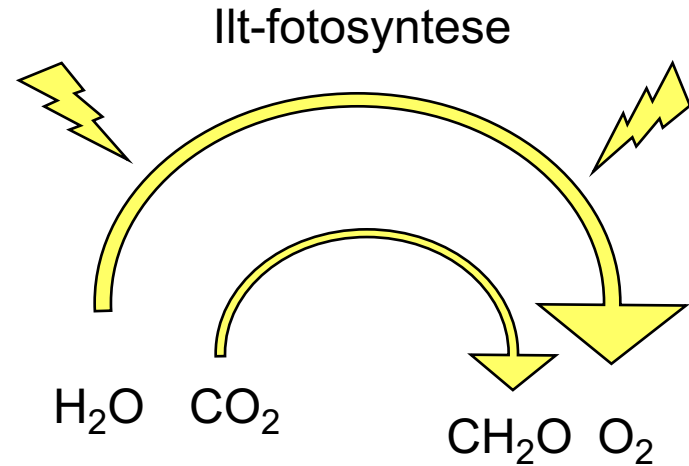
Sulfatrespirerende
bakterier

Svovlkredsløb
før ca. 2.5 mia år

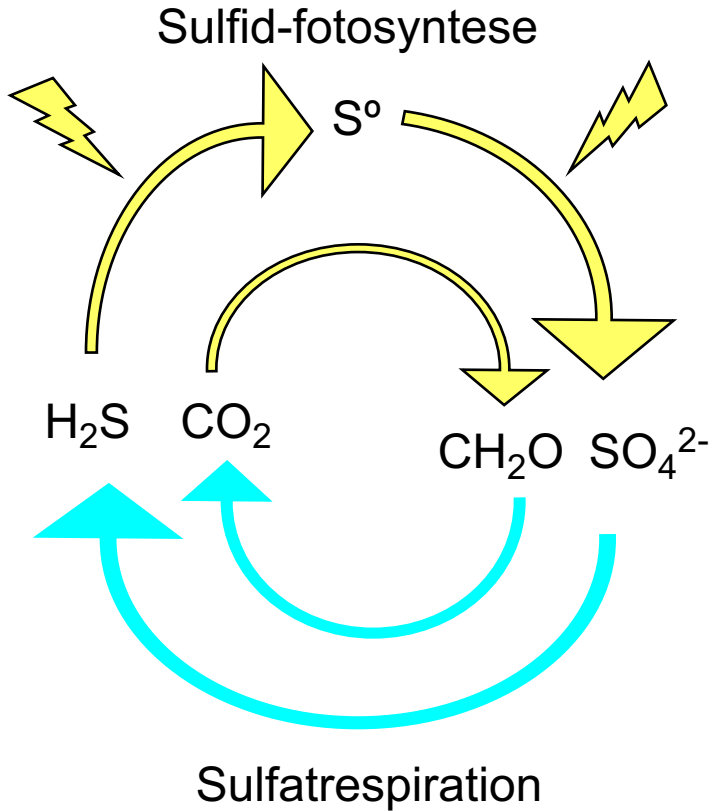

Iltkredsløb
efter ca. 2.5 mia år

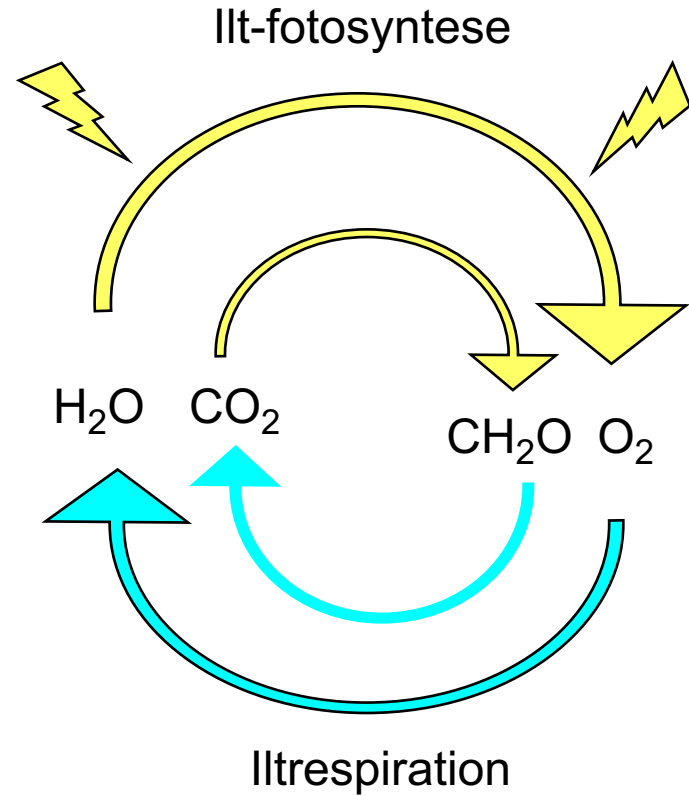

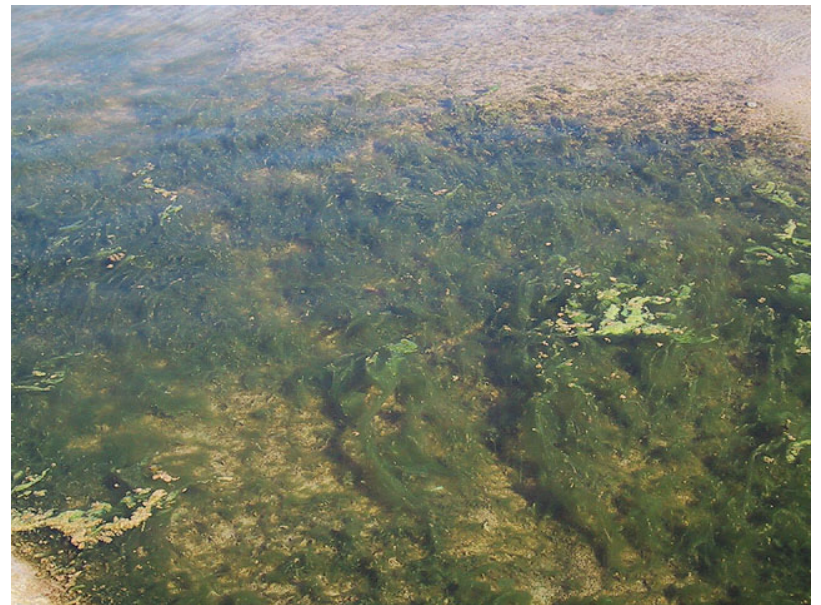
H_2O = vand
 CO_2 = kuldioxid
 $[\text{CH}_2\text{O}]$ = organisk stof
 O_2 = ilt

Svovlkredsløb
før ca. 2.5 mia år

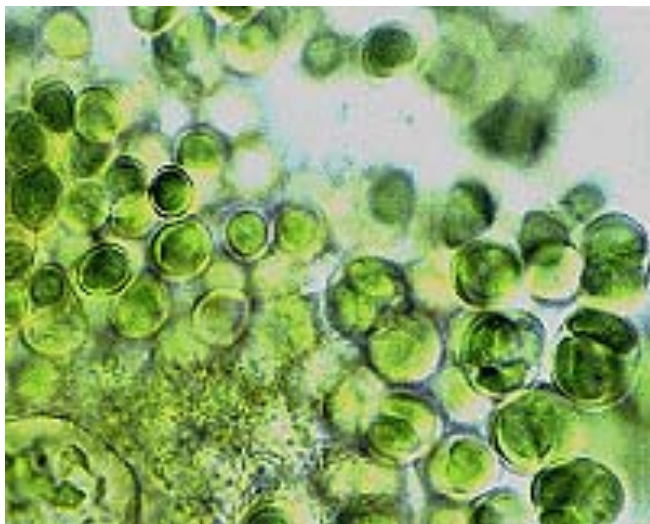

Iltkredsløb
efter ca. 2.5 mia år

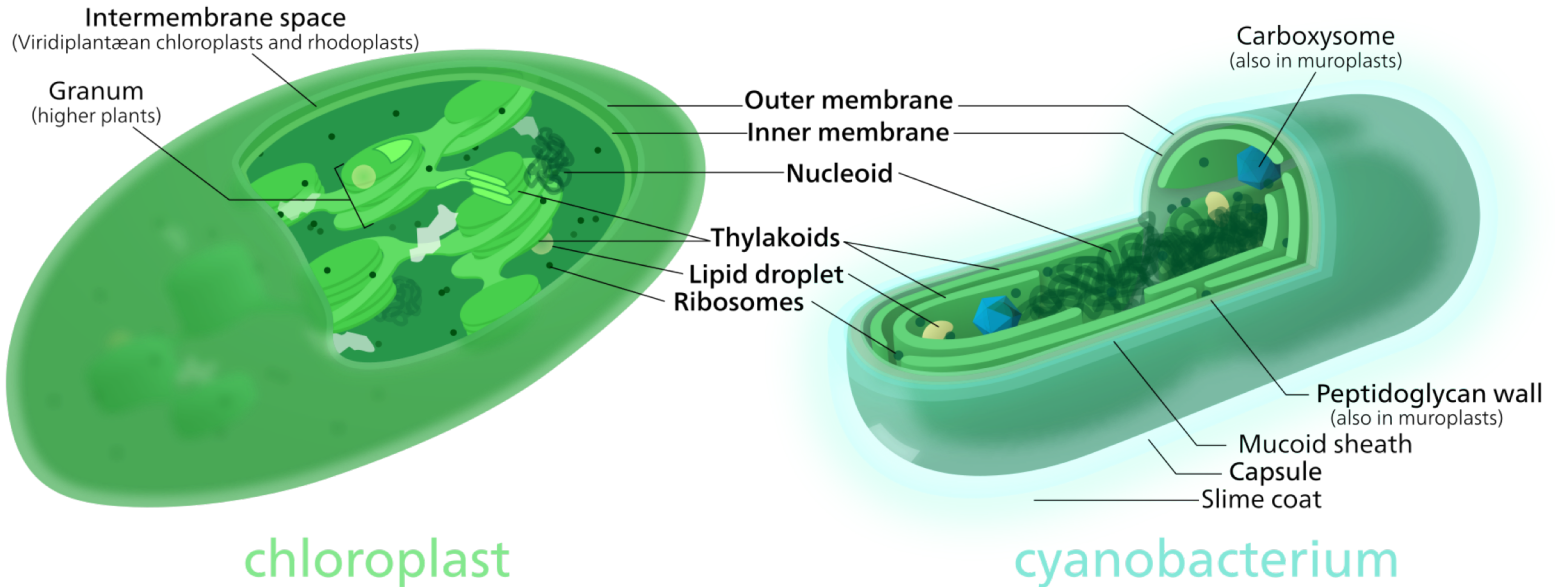

Oxygen fotosyntese:
Grønalger, cyanobakterier

Endosymbiont teori: Fra cyanobakterier til kloroplaster

Grønne planters kloroplaster formerer sig ved tve-delning - de nydannes ikke af plantecellen
Kloroplaster indeholder et 100-200 kb genom beslægtet med cyanobakterie genomer

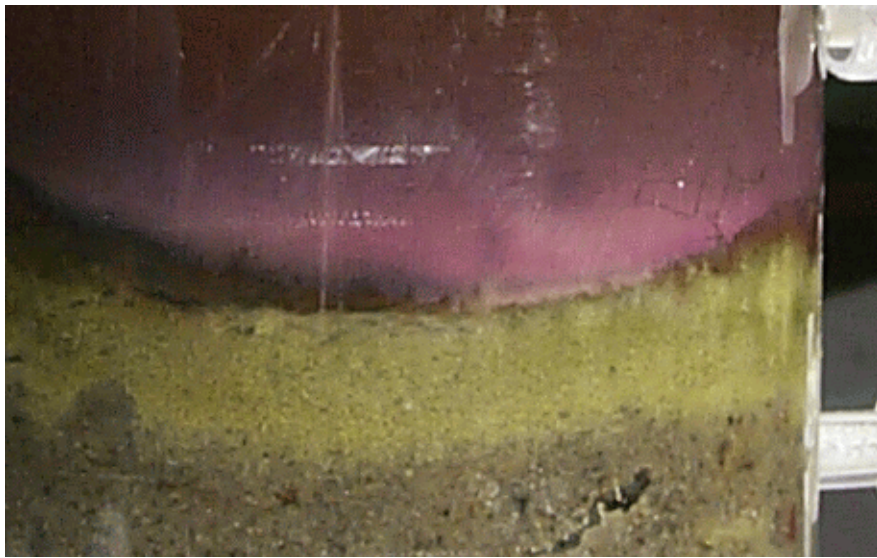

Den danske fjordbund: Fra iltet bundvand til iltsvind

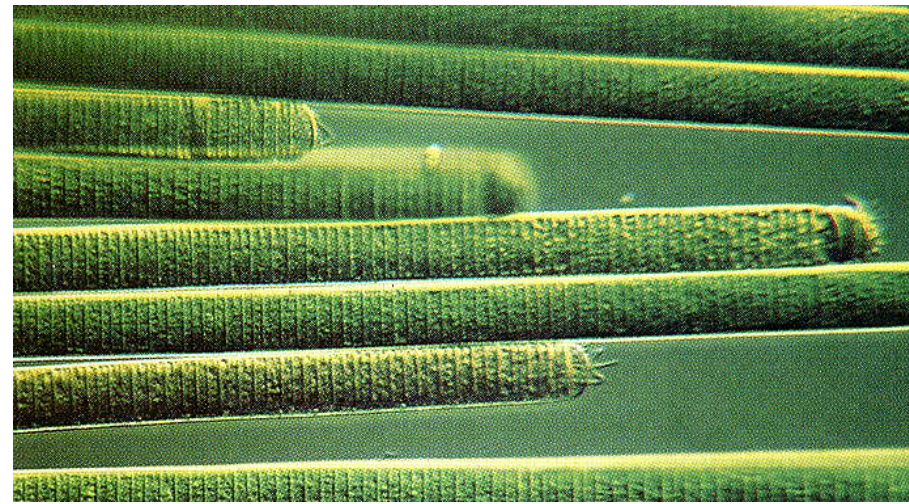
DMU Tema-rapport, 42/2002

Fyns Amt rapport, 2001

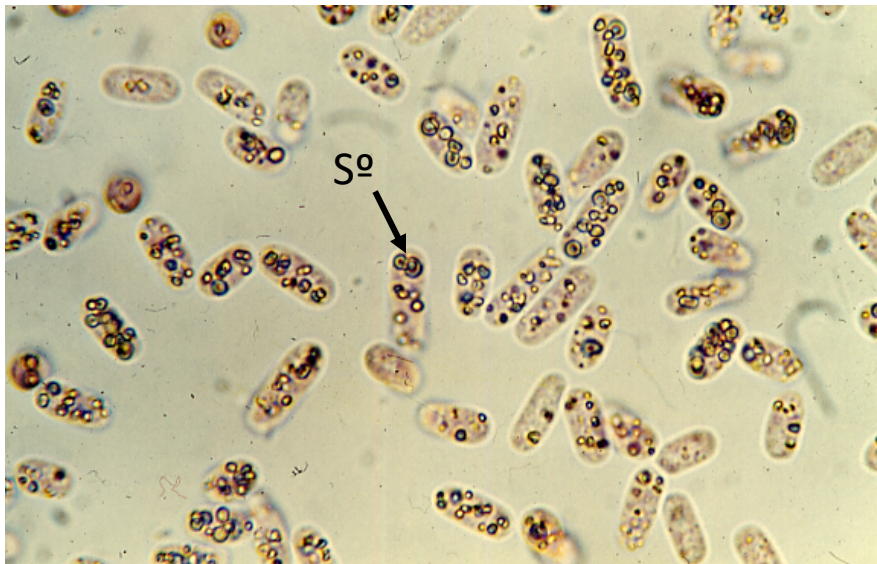

Anoxygen fotosyntese:
Purpur svovlbakterier

Cyanobakterier

Moderne purpur svovlbakterier (*Chromatium*)
med svovlkorn i cellerne

Grønalger og purpur svovlbakterier

Rødkov Havkajak

Gl. Løsten Strandkro

Pilehuset

Sulfuret

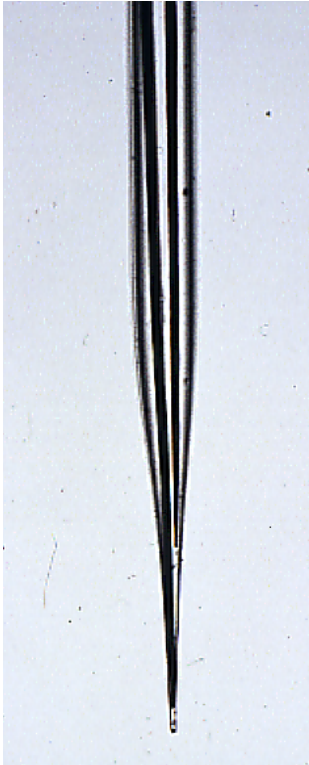
Google

Vosnæs Pynt
Vosnæsvej

Mikrosensorer: Måleparameter og spidsdiameter

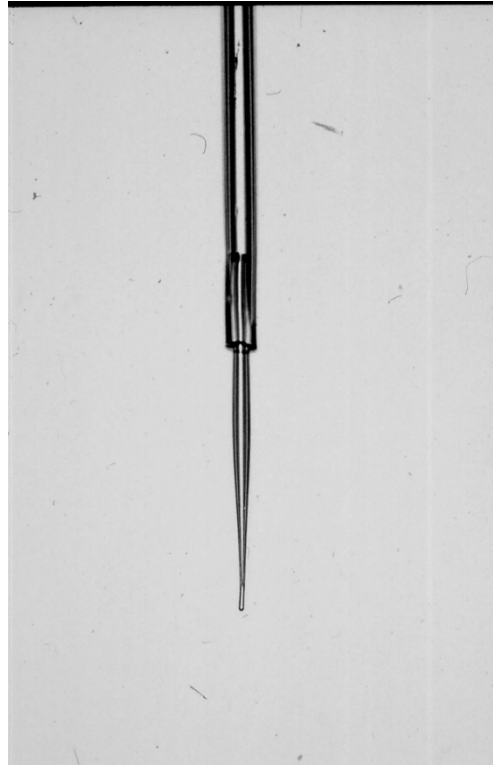
Et menneskehår er 50-100 μm

Ilt

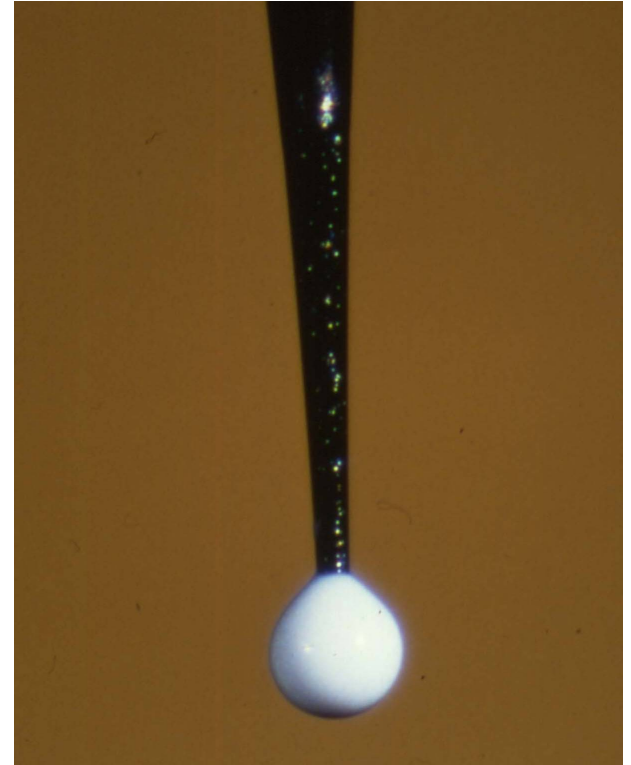
5 μm

pH

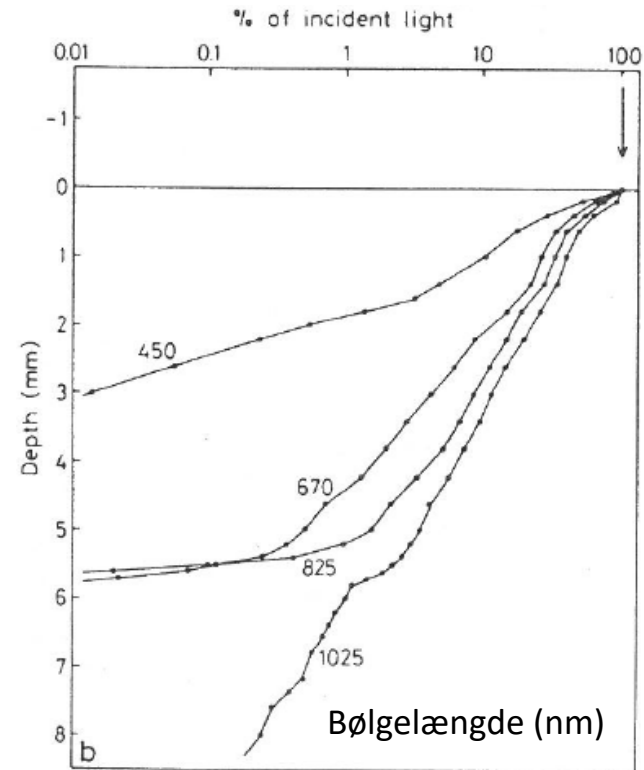
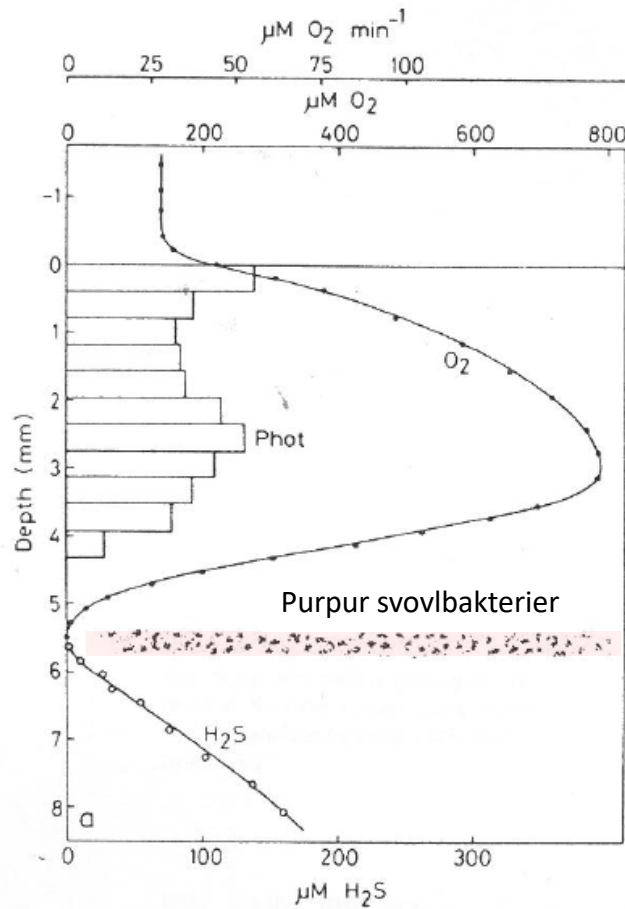
20 μm

Lys

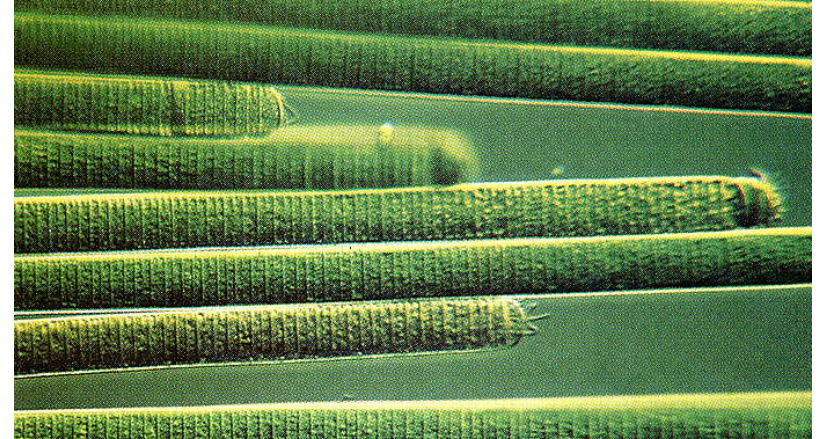
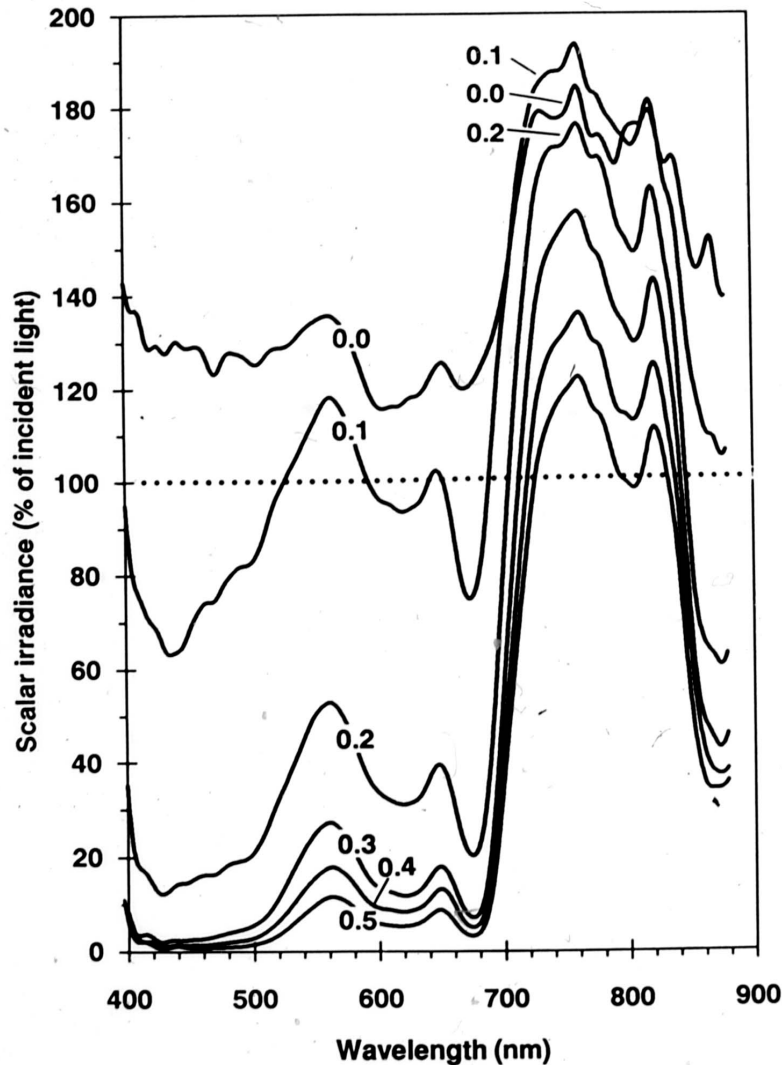

70 μm

Cyanobakterie-måtte fra saltsø, Mexico

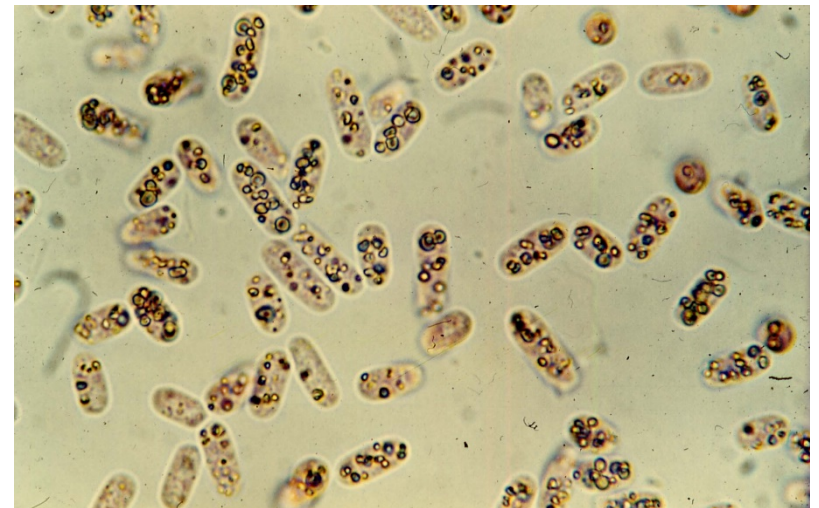

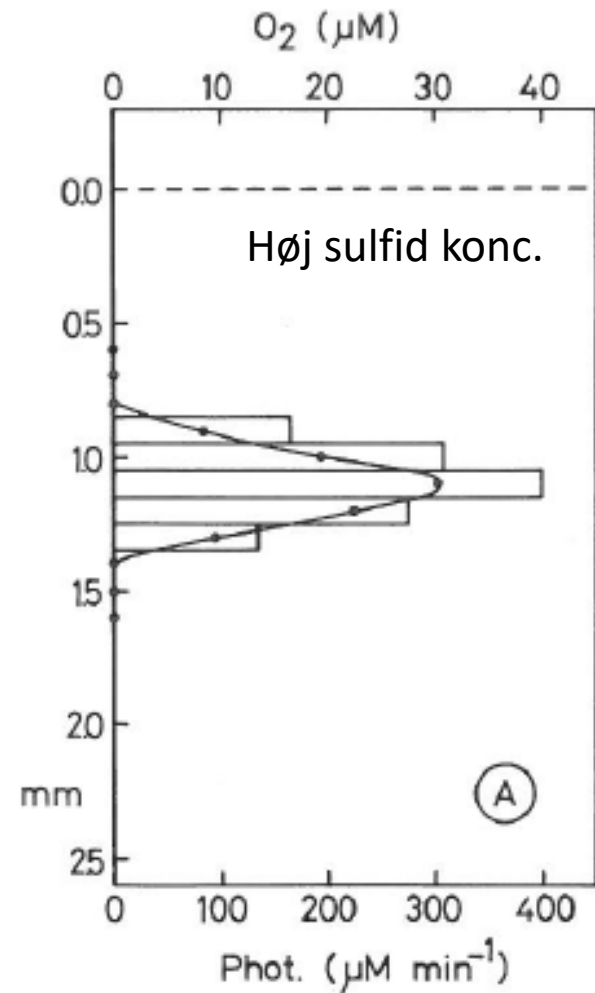
Spectral light distribution in cyanobacterial mat, Baja California, Mexico:
Visible light (400-700 nm) used by cyanobacteria only in top 0.3 mm
Deeper only infrared light (>700 nm) used by purple sulfur bacteria

Cyanobacteria (0.0-0.3 mm)

Purple sulfur bacteria (>0.3 mm)

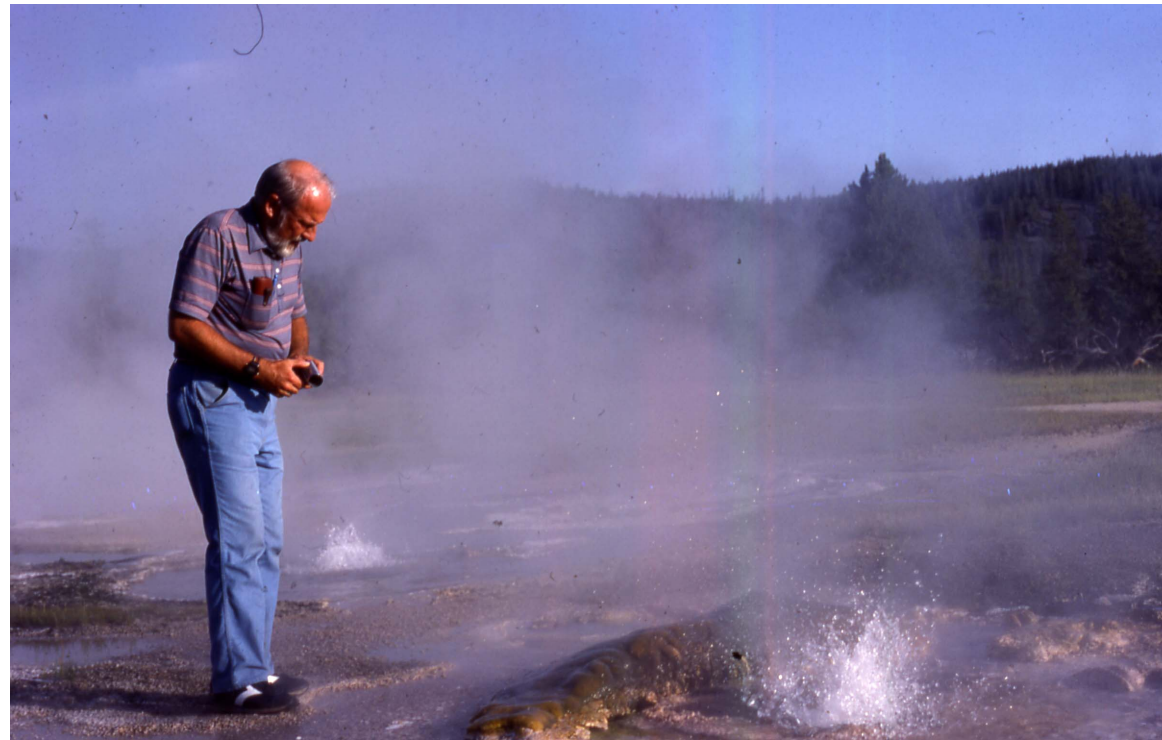

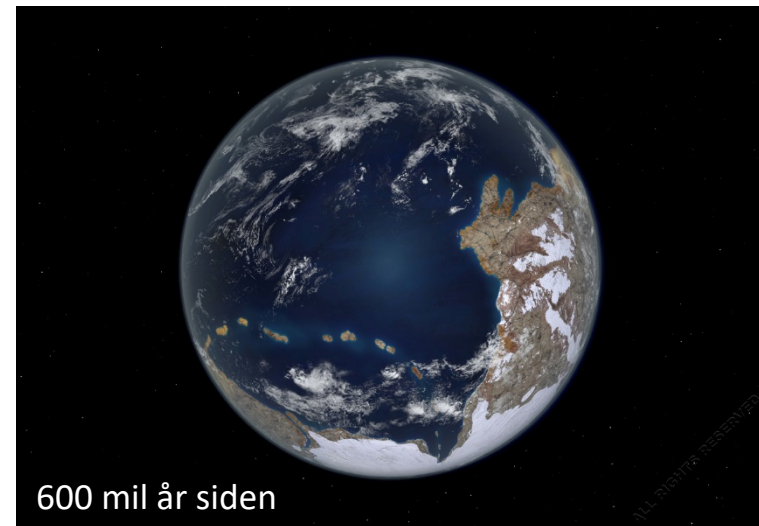
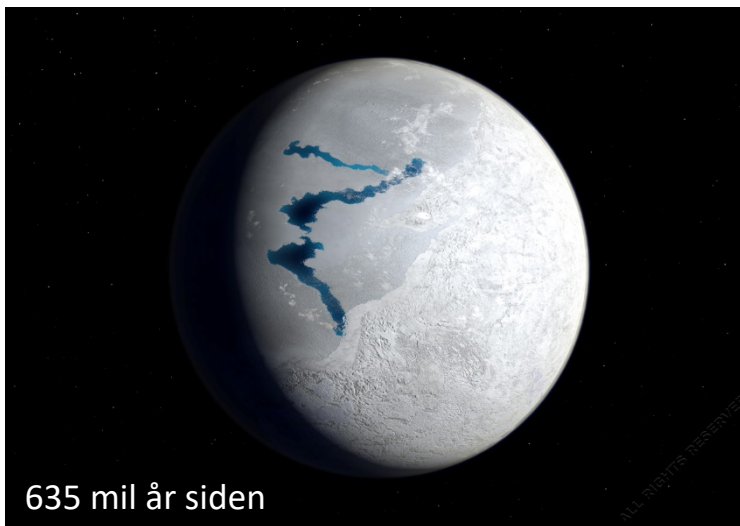
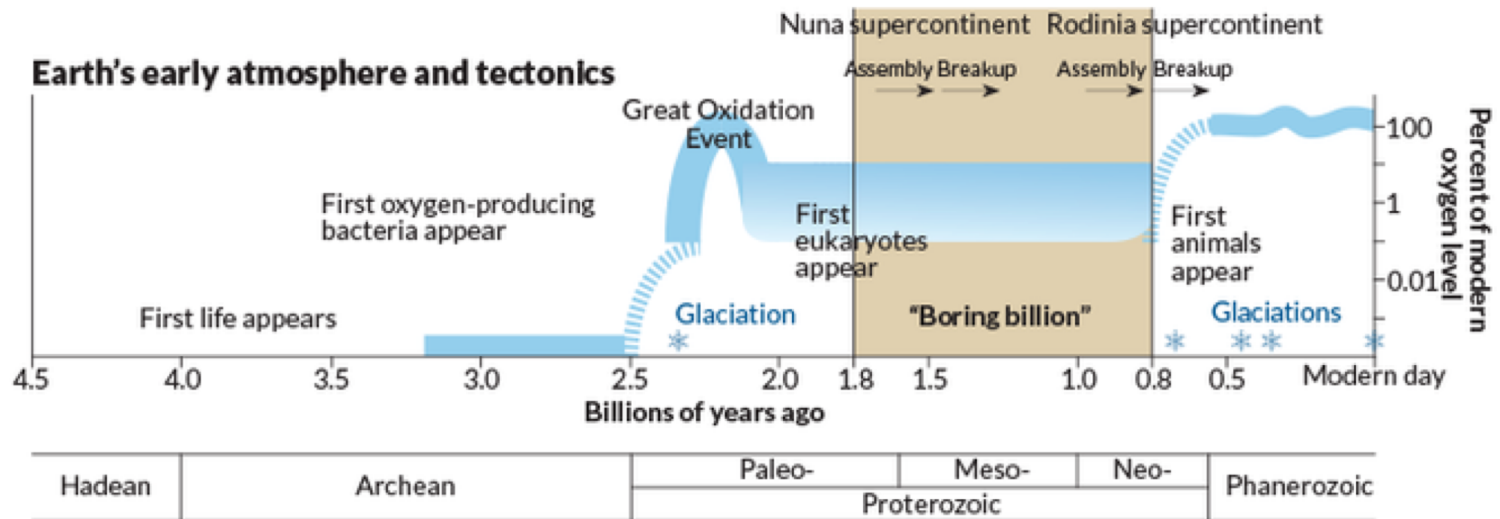
Skjult ilt-fotosyntese i cyanobakterie-måtte
fra varm kilde på Island

- startede iltproduktionen på Jordan sådan?

Cyanobacterial mats:
Yellowstone National Park,
water boils at 93°C due to
high altitude

Snowball Earth

"Snebold-Jorden", ca. 750 mio siden

1. Pladetektonik \Rightarrow mindre kontinenter samledes nær ækvator
2. Øget regn og forvitring af karbonater bandt CO_2 fra atmosfæren
3. Mindre CO_2 som drivhusgas gav global nedkøling
4. Km-tykt islag dannedes på oceanerne og forhindrede optagelse af CO_2
5. Temperaturen nåede et minimum på -50°C
6. Vulkaner udsendte fortsat CO_2 , som nu ikke blev optaget af oceanerne
7. CO_2 indholdet steg langsomt igen i atmosfæren
8. Temperaturen steg og isen smeltede
9. Jordens klima var i stand til at genetableres efter en global nedfrysning